

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 8. junij 2005

SPLOŠNA MATURA

Izpitna pola 1

RIMSKO CESARSTVO IN ZAČETKI KRŠČANSTVA

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

1. Triumvirat je oblika ureditve, pri kateri je oblast v rokah treh ljudi; je oblast treh ljudi, vladavina treh ljudi (trovladje) oz. je zveza treh mož, **ne** upoštevamo pa zapisa vladanje (zveza) treh vladarjev – 1 točka.
Člani II. triumvirata so bili (Gaj) Oktavijan, (Mark) Lepid in (Mark) Antonij.
Za pravilno navedbo vseh treh triumvirov se dodeli 1 točka.
Skupaj **2 točki**.
2. Odločilni politični organ v obdobju republike je bil senat. Za ta del odgovora dodelimo 1 točko.
V obdobju zgodnjega cesarstva je imel senat le še posvetovalno nalogo oz. potrjuje cesarjeve odločitve oz. sprejema zakone, ki jih je predhodno odobril cesar. Prizna se tudi druge smiselne razlage in točkuje z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
3. Pravilne trditve so A, D in F. Za vsako pravilno trditev dodelimo 1 točko.
Skupaj **3 točke**.
4. Rimski mir, zlato obdobje miru, Avgustov mir, Pax Romana (upoštevamo tudi zapis principat) ...
Za eno pravilno navedbo se dodeli 1 točka.
Skupaj **1 točka**.
5. Ceste je gradila rimska vojska (legionarji) – 1 točka.
Namen zgraditve cest je bil vojaški (hitro vojaško napredovanje, hitro vojaško posredovanje na ogroženih območjih, mobilnost vojske), gospodarski pomen (trgovina, pošta ipd.). Prizna se tudi vsak drug smiseln odgovor in se točkuje z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
6. *Prvo vprašanje:* mejni reki na S imperija sta Ren in Donava. Za 1 točko morata biti navedeni obe reki.
Drugo vprašanje: svoj ozemeljski maksimum je država dosegla v 2 st. po Kr. – 1 točka.
Tretje vprašanje: cesar, ki je vladal takratnemu Rimu, je bil Trajan – 1 točka.
Skupaj **3 točke**.
7. Gradbeni dosežki v Rimu so: Panteon, rimski forum, slavoloki, circus maximus, tržnice, bazilike, stavba senata, gledališča, Kolosej, različna svetišča, kopališča, terme, vodovod, ceste, kanalizacija, Avgustov mavzolej na Marsovem polju. Obelisk, pripeljan iz Egipta ... Prizna se vsaka pravilna navedba. Za štiri navedbe se dodelita 2 točki, za tri ali dve 1 točka, za eno ali nobeno pa 0 točk. Upoštevamo prve štiri navedbe.
Skupaj **2 točki**.
8. Kolegiji so značilni za obrt (zasebna obrtna združenja) – 1 točka.
Skupaj **1 točka**.
9. Rimske množice so se zabavale v amfiteatrah na gladiatorskih igrah, krvavih bojih med živalmi in sužnji, prirejanju pomorskih bitk ...; v cirkusih (hipodromih) pa se zabavajo ob konjskih dirkah, navideznih bojih konj, slonov, akrobacijah vitezov na konjih. Vsak opisan del zabave v amfiteatru ali cirkusu točkujemo s po 1 točko. Samo naštetih prireditvi točkujemo z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
10. Kanaan, Abraham – 1 točka. Delnega odgovora ne priznamo.
Skupaj **1 točka**.
11. Mojzes je hebrejsko ljudstvo povedel iz Egipta v obljubljeni deželo v 13. stoletju pr. Kr.; Bog mu je na gori Sinaj dal 10 božjih zapovedi, ki so osnova za hebrejsko zakonodajo (vero). Dve pravilni navedbi točkujemo z 2 točkama, samo eno navedbo pa z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.

12. *Prvo vprašanje:* o esenih – 1 točka.
Drugo vprašanje: asketsko življenje, ljubezen med člani esenske skupnosti, samski stan, skrb za tuje otroke (sirote), skupna lastnina, preziranje bogastva. Za vsako pravilno navedeno značilnost skupnosti esenov dodelimo po 1 točko, skupaj 2 točki.
 Skupaj **3 točke**.
13. *Prvo vprašanje:* apostoli, skupaj z naštetimi tremi apostoli (Peter, Pavel, Juda, Simon, Andrej, Janez, Jakob, Filip, Bartolomej, Tomaž, Matej in Juda Iškarijot) – 1 točka.
Drugo vprašanje: Odrešenik (Mesija, Maziljenec) – 1 točka.
Tretje vprašanje: Jezusa so križali na hribu Golgota (Lobanja, Kalvarija), zunaj jeruzalemskega obzidja (priznamo tudi grič nad Jeruzalemom in Jeruzalem) – 1 točka.
 Skupaj **3 točke**.
14. Razlogi za uspešno širjenje krščanstva:
 – razširjenost latinskega in grškega jezika v rimski državi;
 – dobre prometne povezave po morju in kopnem;
 – slabe socialne razmere nižjih družbenih slojev;
 – povezanost prvih kristjanov, skrb za revne, bolne, solidarnost med njimi;
 – nove vrednote, optimizem nove vere;
 – prilagodljivost oznanjevalcev nove vere pri posameznih ljudstvih, Jezus daje novo življenje (vera v posmrtno življenje), odpuščanje grehov;
 – gorečnost prvih kristjanov ...
 Kratko opisane tri vsebinsko različne razloge točkujemo s 3 točkami, dva z 2 točkama in enega z 1 točko. Priznamo vsak smiseln, vsebinsko pravilen odgovor. Samo naštete tri razloge točkujemo z 1 točko.
 Skupaj **3 točke**.
15. Razlogi za preganjanje prvih kristjanov:
 – kristjani nočejo po božje častiti cesarjev, kar cesarje užali, mnogi ljudje to dojamejo kot nedomoljubno dejanje;
 – premoženjske koristi;
 – nerazumevanje njihove vere: ljudje menijo, da so kanibalisti, ko pri obhajilu delijo kruh in vino (to je moje telo / kri, ki se daje za vas) v spomin na zadnjo večerjo;
 – ljudje jih obtožujejo, da so privrženci svobodne ljubezni (ljubezen do bližnjega);
 – pogani se čutijo ogrožene, ker število kristjanov narašča, stari kulturi pa se ne opravljajo več.
 Za vsak naštet in na kratko opisan razlog za preganjanje dobi kandidat 1 točko. Če tri vzroke samo našteje, ne pa tudi opiše, dobi 1 točko.
 Skupaj **3 točke**.
16. Neron, Domicijan, Decij, Dioklecijan, Trajan, Mark Avrelij, upoštevamo tudi druge pravilne odgovore. Za tri naštete cesarje 2 točki, za dva našteta 1 točka, za enega naštetega 0 točk.
 Skupaj **2 točki**.
17. *Prvi element:* milanski edikt izda cesar Konstantin in sovladar Licinij (zadostuje navedba enega imena) leta 313. Delnega odgovora ne upoštevamo. Za ta del odgovora dobi kandidat 1 točko.
Drugi element: spremembe so: z milanskim ediktom postane Cerkev ena od dovoljenih ver v rimskem imperiju, Cerkev je dobivala nova posestva, kristjani so se v družbi lahko povzpeli po družbeni lestvici, v Cerkev vstopa vedno več ljudi, tudi iz koristoljubnih namenov, država se je začela vmešavati v delo Cerkve, javni verski obredi in legalno pridobivanje vernikov.
 Upoštevamo tudi druge strokovno utemeljene in razložene spremembe. Za vsako navedbo in kratek opis 1 točka, za dve našteti in kratko predstavljeni spremembi 2 točki. Če sta spremembi samo našteti, 1 točka.
Tretji element: Teodozijeve edikt je pomemben, ker z njim postane krščanstvo edina dovoljena vera v državi in kristjani dobijo posebno zaščito države. Za navedbo v smeri edine dovoljene vere dobi kandidat 1 točko.
Četrty element: zadnji vojaški poskus poganske stranke je bitka pri Frigidu. Zadostuje omemba bitke na območjih Vrhpolja, Dupelj, Zemoni ali v bližini današnje Vipave, v bližini Ajdovščine, v Vipavski dolini; točkujemo z 1 točko.
 Skupaj **5 točk**.
18. Vrstni red od zgoraj navzdol se glasi 2, 1, 4, 3. Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva pravilna odgovora 1 točka, za en pravilen odgovor 0 točk.
 Skupaj **2 točki**.

19. *Prvo vprašanje:* krščanstvo je razširjeno v Italiji (Apeninski polotok), Španiji (Pirenejski polotok, Hispanija), Grčiji, Franciji (Galija), Palestini, Egiptu, Mali Aziji (današnja Turčija), Tunisu, Alžiriji, predelih severne Afrike. Za tri naštete predele 2 točki, za dva našteta 1 točka, za enega naštetega 0 točk.
Drugo vprašanje: mitraizem – 1 točka.
Skupaj **3 točke**.
20. *Prvo vprašanje:* uvedel je novo upravno razdelitev imperija na dieceze in številne manjše province, civilno oblast je ločil od vojaške, uvedel je tetrarhijo. Navedbo dveh upravnih reform točkujemo z 1 točko.
Drugo vprašanje: tetrarhija – vladavina štirih. Imperij je bil razdeljen na zahodni in vzhodni del; v vsakem je vladal po en »Avgustus« (Dioklecijan na vzhodu, Maksimijan na zahodu), »Cezar« pa je bil njegov namestnik. Navedbo tetrarhije točkujemo z 1 točko, kratek opis pa da še drugo točko. Navedbo in opis dominata prav tako točkujemo z 2 točkama.
Tretje vprašanje: inflacijo je poskušal omejiti z zakonom o najvišjih dopustnih cenah življenjskih potrebščin (plačah) – 1 točka.
Skupaj **4 točke**.
21. S Constitutio Antoniniana je vladar Karakala podelil državljanstvo vsem svobodnim prebivalcem rimskega imperija.
Skupaj **1 točka**.
22. Pravilno časovno zaporedje od zgoraj navzdol je 2, 4, 1, 5, 6, 3. Za šest pravih rešitev dobi kandidat 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točko, za eno pa 0 točk.
Skupaj **3 točke**.
23. *Prvo vprašanje:* cesarstvo je bilo razdeljeno na zahodni ali latinski del s središčem v Rimu, ki je pripadel Honoriju, in vzhodni ali grški del s središčem v Konstantinoplu, ki je pripadel Arkadiju. Za 1 točko zadostuje navedba vzhodni in zahodni del (imperij ali cesarstvo).
Drugo vprašanje: meja med njima je potekala po črti Beograd–Kotor–Velika Sirta. Navedbo vseh treh točk točkujemo z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
24. Pravilen vrstni red od zgoraj navzdol je C, F, E, B, A, D. Za šest pravih rešitev dobi kandidat 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točko, za eno pa 0 točk.
Skupaj **3 točke**.
25. Kolonat je sistem zakupništva, pri katerem so latifundisti razdelili zemljo kolonom, ki so morali dajati lastnikom določeno količino pridelkov. Zakupni odnos in dajanje deleža pridelka točkujemo z 1 točko.
Vojaški veterani, propadli mali obrtniki, tudi sužnji, v obmejnih pokrajinah tudi barbari. Dve navedbi točkujemo z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.

Izpitna pola 2**SLOVENCİ V PRVEM DESETLETJU PO DRUGI SVETOVNI VOJNI**

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

1. Komunistična partija Jugoslavije ali Slovenije, ali komunistična partija, lahko tudi kratica KP, KPJ ali KPS – 1 točka.
Skupaj **1 točka**.
2. *Prvo vprašanje:* zakon o agrarni reformi je pričakovani odgovor na prvi del vprašanja – 1 točka.
Drugo vprašanje: uresničeno je bilo načelo, da bo po vojni zemlja dana kmetom (zemljo tistemu, ki jo obdeluje) – 1 točka.
Skupaj **2 točki**.
3. *Prvo vprašanje:* pravilni obkrožitvi sta A in D. Vsako ovrednotimo z 1 točko.
Drugo vprašanje: skrinjici brez liste so ljudje naredili ime črna skrinjica – 1 točka.
Tretje vprašanje: s kroglicami se je glasovalo zato, ker je bilo veliko prebivalcev Jugoslavije nepismenih – 1 točka.
Skupaj **4 točke**.
4. Prva nepravilnost je pretrganje tekstilnega traku, vpliv je bil tak, da so se ljudje prestrašili in niso več upali metati v to skrinjico. Druga nepravilnost je načrtno premeščanje kroglic v skrinjico OF, vpliv je bil tak, da se je na ta način načrtno povečevalo število glasov za listo OF. Tretja nepravilnost je odstranjevanje nezanesljivih članov volilne komisije, vpliv je bil tak, da so si med člani komisije zagotovili same privrženice OF.
Samo navedba vseh treh nepravilnosti se ovrednoti z 1 točko. Opis vpliva pa prinaša vsaki nepravilnosti celo točko. Pri opisih vpliva je treba upoštevati vsako smiselno razlago (širjenje propagande, informacije, neformalni pritiski; prisotnost Ozne na voliščih je bil gotovo pritisk na volivce ...).
Skupaj **3 točke**.
5. *Prvo vprašanje:* sodišča niso bila neodvisna (zadošča NE) – 1 točka.
Drugo vprašanje: sodniki so sledili direktivam CK KPS in partijskim funkcionarjem oziroma ugotovitvam IV. plenuma CK KPJ, našeta imena funkcionarjev iz vira ali drugo ... Pravilno razlago ovrednotimo z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
6. *Prvo vprašanje:* pripadniki slovenskih kvizlinških enot so domobranci – 1 točka.
Drugo vprašanje: večina jih je bila po vojni pobita – 1 točka.
Skupaj **2 točki**.
7. Sodili so nekdanjim taboriščnikom – 1 točka.
Obtoženi so bili sodelovanja z gestapom in izvajanja sabotaž po vojni s ciljem zrušiti novo oblast. Za 1 točko zadošča že navedba ene obtožbe.
Skupaj **2 točki**.
8. Najmočnejša opozicijska sila je bila Katoliška cerkev (zadošča Cerkev) – 1 točka.
Ukrepi proti Cerkvi so bili: ločitev od države, sojenje duhovnikom, nacionalizira se večina njene posesti, zaprte so njene šole, odpravljena karitativna dejavnost in verouk v šolah, cerkveni prazniki niso dneva prosti, Teološka fakulteta je izključena iz Univerze ...
Nobena ali ena pravilna navedba se točkujeta z 0 točkami, dve navedbi z 1 točko, tri navedbe pa z 2 točkama.
Skupaj **3 točke**.
9. *Prvo vprašanje:* dejanska oblast KP je bila totalna (popolna, enostrankarska, komunistična, socialistična). Za eno točko se prizna tudi smiseln opis te oblike oblasti (zakonodajna, izvršilna, sodna oblast so v rokah partije), vendar ne prepis vira.
Drugo vprašanje: E. Kocbek je moral zapustiti politično prizorišče – 1 točka.
Skupaj **2 točki**.

10. *Prvo vprašanje:* zgledovala se je po Sovjetski zvezi (SZ), prizna se tudi Rusija – 1 točka.
Drugo vprašanje: administrativni socializem (državni socializem, etatizem) – 1 točka.
Tretje vprašanje: država je praviloma lastnik (upravljavec) proizvodnih sredstev oziroma vsaka smiselna razlaga vloge države – 1 točka.
Skupaj **3 točke**.
11. Pravilno zaporedje je C, A in B. Za vsako pravilno rešitev se dodeli 1 točka.
Skupaj **3 točke**.
12. Razlaščenci so bili: veleposestniki, Cerkev, banke, delniške družbe, lastniki zemlje, ki niso bili kmetje. Nacionalizirala se je tudi zemlja kolaborantov, pregnanih nemških družin, nasprotnikov OF ... Nobena ali ena pravilna navedba se točkujeta z 0 točkami, dve navedbi z 1 točko, tri navedbe pa z 2 točkama.
Skupaj **2 točki**.
13. *Prvo vprašanje:* stalno upadanje števila prebivalstva – 1 točka.
Drugo vprašanje: agrarna reforma je zemljo še bolj razdrobila in življenje samo od kmetovanja ni bilo več mogoče. Kmetje so se selili na industrijska območja (mesta) ali pa so postali polkmetje – polproletarci. Vsako smiselno razlago priznamo in jo točkujemo z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
14. Z obveznim odkupom oz. oddajo. Prizna se tudi smiseln opis tega ukrepa in se ovrednoti z 1 točko.
Skupaj **1 točka**.
15. Pravilno zaporedje je D, C, E, B, F, A.
Nobena ali ena pravilna rešitev prinašata 0 točk, dve ali tri pravilne rešitve 1 točko, štiri ali pet pravilnih rešitev 2 točki, šest pravilnih rešitev pa 3 točke.
Skupaj **3 točke**.
16. Pravilna odgovora sta C in D – 1 točka. Delni odgovor se ne prizna.
Skupaj **1 točka**.
17. Pričakuje se navedba in kratek opis ene od oblik prostovoljnega (udarniškega) dela. Po svojem rednem času ali v nedeljah so ljudje pomagali pri obnovi z zastojnim delom. Omenjene in kratko opisane so lahko tudi mladinske delovne akcije, prisilno delo zapornikov, vojnih ujetnikov. Pričakuje se tudi navedba posojil; država si je od svojih državljanov izposojala denar za obnovo. Prizna se opis vsake pravilne navedbe in ovrednoti z 1 točko. Samo navedba dveh načinov brez opisa se točkuje z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
18. *Prvo vprašanje:* obtožbe so bile neupravičene (zadošča NE) – 1 točka.
Drugo vprašanje: največ pomoči je dobila LR Makedonija – 1 točka.
Tretje vprašanje: zvezna vlada je vodila tako politiko zato, da bi se čim hitreje izenačila gospodarska razvitost med republikami oz. da bi bila razlika med razvitimi in nerazvitimi čimprej odpravljena. Prizna se vsaka smiselna navedba in se ovrednoti z 1 točko.
Skupaj **3 točke**.
19. *Prvo vprašanje:* primanjkovalo je stanovanj, oblek, posod, higienskih pripomočkov, sredstev za ogrevanje, sladkorja, moke, maščobe, industrijskega blaga (lahko naštetu), potrošnega blaga ... Navedba vsaj dveh elementov se ovrednoti z 1 točko.
Drugo vprašanje: država je poskušala uravnati porabo z uvedbo živilskih nakaznic (kart, bonov). – 1 točka.
Skupaj **2 točki**.
20. *Prvo vprašanje:* tesne stike je takoj po vojni navezala s Sovjetsko zvezo (SZ, Rusijo) in drugimi socialističnimi državami. Zadošča tudi navezava na socialistične države oz. države s sorodno ureditvijo ... – 1 točka.
Drugo vprašanje: sodelovali so na gospodarskem (trgovinskem), kulturnem, vojaškem, političnem področju. Navedba vsaj enega področja se ovrednoti z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.

21. *Prvo vprašanje:* na prvo vprašanje se pričakuje odgovor informbirojevski spor, priznamo tudi spor Tito – Stalin – 1 točka.
Drugo vprašanje: spor je trajal od 1948. do 1953. leta (do Stalinove smrti, do leta 1955, do sporazuma Tito – Hruščov). Pravilno navedbo časa ovrednotimo z 1 točko.
Tretje vprašanje: vzrok za spor so bile hegemonistične težnje Sovjetske zveze oz. Jugoslavija je zahtevala enakopravnost znotraj socialističnega bloka oz. Sovjetska zveza si je poskušala druge socialistične države podrediti. Za 1 točko se upošteva vsaka smiselna razlaga.
Skupaj **3 točke**.
22. *Prvo vprašanje:* uvajati začne samoupravni socializem – 1 točka.
Drugo vprašanje: v zunanji politiki pa se je Jugoslavija priključila gibanju neuvrščenih – 1 točka.
Skupaj **2 točki**.
23. *Prvo vprašanje:* informbirojevci – 1 točka.
Drugo vprašanje: zaprti so bili v različnih zaporih po vsej Jugoslaviji, na Golem otoku, Svetem Grgurju, kjer so trpeli najhujše oblike telesnega in duševnega nasilja. Zadošča že navedba, da so bili zaprti, in se ovrednoti z 1 točko.
Skupaj **2 točki**.
24. *Prvi element:* spor z zahodnimi zavezniki je nastal, ker je Jugoslovanska vojska po vojni zasedla slovensko in hrvaško etnično ozemlje, ki ga je dobila Italija po 1. svetovni vojni. Bali so se prodora socializma na zahod. Tržaško pristanišče je bilo gospodarsko in strateško pomembno ... Eno pravilno navedbo ovrednotimo z 1 točko.
Drugi element: Julijska krajina je bila (z beograjskim sporazumom) razdeljena (po Morganovi črti) v cono A, ki je bila pod anglo-ameriško upravo, in cono B pod upravo Jugoslovanske vojske – 1 točka.
Tretji element: z mirovno pogodbo (10. februarja 1947) je bila cona B Julijske krajine v celoti (z dodanim Krasom, delom Vipavske doline, Soško dolino, Breginjskim kotom) dodeljena Jugoslaviji, cona A Julijske krajine (nekoliko okleščena) pa Italiji – 1 točka.
Četrti element: STO je nastalo, ker je Trst (brez zaledja) imel italijansko večino (kar je priznavala tudi Jugoslavija in se tako strinjala z njegovo ločeno upravo). Razdeljen naj bi bil začasno v dve coni, cono A pod anglo-ameriško upravo in cono B pod jugoslovansko upravo, dokler ne bi bil imenovan skupni guverner, a se to ni zgodilo – 1 točka.
Peti element: (z drugim londonskim sporazumom je bilo rešeno vprašanje STO), cona A STO (Trst z okolico) je pripadla Italiji, cona B STO (nekoliko povečana na račun cone A STO) pa Jugoslaviji – 1 točka.
Glede navedb v oklepajih se ne zahteva, da so navedene. Ocenjevalec mora pri vsakem elementu upoštevati smiselnost razlage.
Skupaj **5 točk**.
25. *Prvo vprašanje:* 7. člen štiti slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji oz. koroške in štajerske Slovence ter gradiščanske Hrvate v Avstriji – 1 točka.
Drugo vprašanje: slovenski jezik bi se moral uporabljati v tisku, osnovnih in nekaterih srednjih šolah, v upravi, na sodiščih, na topografskih napisih v dvojezičnih okoljih. Navedba enega elementa se ovrednoti z 1 točko.
Tretje vprašanje: Avstrija krši omenjene manjšinske pravice Slovencev. Zadošča že NE in se ovrednoti z 1 točko.
Skupaj **3 točke**.